

LB-1998-1191 - RG-1999-1649 (250-99)

INSTANS:	Borgarting lagmannsrett - Dom.
DATO:	1999-04-26
DOKNR/PUBLISERT:	LB-1998-1191 - RG-1999-1649 (250-99)
STIKKORD:	Ærekrenkelse. Offentliggjøring av dom. Straffeloven § 430 a.
SAMMENDRAG:	Redaktør i dagsavis pålagt å trykke deler av dom i ærekrenkelsessak. Drøftelse av forholdet mellom byrettens dom og Høyesteretts kjennelse, som forkastet anken over mortifikasjonsdommen. Endelige avgjørelse.
SAKSGANG:	Oslo byrett Nr. 98-02902/03 - Borgarting lagmannsrett LB-1998-1191 A/03. Anke til Høyesterett nektet fremmet.
PARTER:	Ankende part: Kåre Valebrokk (Prosessfullmektig: Advokat Cato Schiøtz). Motpart: Henning Holstad (Prosessfullmektig: Advokat Per Danielsen).
FORFATTER:	Lagdommer Lars-Jonas Nygard, formann. Kst lagdommer Ole-Erik Knudtson Øie. Tilkalt dommer, sorenskriver Stein Husby.

Saken gjelder krav om offentliggjøring av dom i mortifikasjonssak.

Avisen Dagens Næringsliv trykket 26 februar 1992 et oppsett med overskrift « Til sak mot Holstad ». Oppslaget, som var plassert nederst på side 12, var av journalisten gitt form av en artikkel med innskutte sitater av utsagn fra en tidligere ansatt i Tiny Budbiler, Eirik Strand. Henning Holstad fant flere av utsagnene ærekrenkende og anla ved stevning innkommet ved Oslo byrett 25 mars 1992 sammen med Regnskapssystemer A/S mortifikasjonssak med krav om oppreisning mot journalisten, redaktøren, avisen og Strand. De saksøkte tok til motmæle.

Byretten avsa dom 8 juni 1995. De saksøkte ble frifunnet i søksmålet fra Regnskapssystemer A/S. I Holstads søksmål ble følgende utsagn kjent døde og maktesløse:

1. Holstad har ført meg bak lyset, og jeg har engasjert advokat.
2. Jeg har fått en restskatt på 164.000 kroner for 1990, og det fordi Holstad ikke sendte inn selvangivelsen min, som han flere ganger lovet han skulle gjøre.
3. Jeg ble flere ganger lovet at Regnskapssystemer A/S, som fører regnskapene for Tiny-selskapene, skulle sørge for at skattemyndighetene fikk min selvangivelse for 1990.

Strand ble pålagt å betale oppreisning med kr 5.000. De øvrige saksøkte ble frifunnet for oppreisningskravet.

Oppreisningsavgjørelsen ble av Holstad anket til lagmannsretten. Mortifikasjonsavgjørelsen ble av journalisten, redaktøren og avisen anket til Høyesterett. Lagmannsrettssaken ble stilt i bero i påvente av Høyesteretts avgjørelse.

Høyesterett forkastet anken ved kjennelse 28 mai 1996, Rt-1996-731 .

Holstad krevet etter dette at Dagens Næringsliv skulle innta domsslutningen og domsgrunnene i avisen, jf straffeloven § 430 a. Avisen motsatte seg dette.

Ved stevning 6 juli 1995 reiste Holstad sak ved Oslo byrett. Påstandens pkt 1 lød:

Dagens Næringsliv AS og Kåre Valebrokk dømmes til, under løpende mulkt og uten vederlag, å innta Oslo byretts dom i sak nr. 92-02771-A/71 - domsslutningen og domsgrunnene - i spissen av dagsavisen Dagens Næringsliv.

De saksøkte tok til motmæle. Byretten avsa 24 oktober 1995 dom med denne domsslutning:

1. AS Dagens Næringsliv og redaktør Kåre Valebrokk dømmes til å offentliggjøre i spissen av avisen Dagens Næringsliv følgende sider i Oslo byretts dom av 8. juni 1995 i sak 92-02771 A71: «Den omstridte artikkel» (s. 4-5), «rettens bemerkninger» (s. 25-39) og « domsslutningen » (s. 40) ».
2. Saksomkostninger idømmes ikke.

Etter søknad fikk redaktøren og avisen samtykke til anke direkte til Høyesterett. Høyesterett avsa 9 desember 1996 slik dom:

1. Dagens Næringsliv og Kåre Valebrokk frifinnes.
2. Saksomkostninger for byretten og Høyesterett tilkjennes ikke.

Holstad reiste ny sak ved stevning 1 april 1997 med påstand om offentliggjøring av byrettens dom side 4-5, sidene 25-31, sidene 38-39 og domsslutningens punkt 1 og 2. Redaktøren tok til motmæle. Byretten avsa 15 januar 1998 dom med slik domsslutning:

1. Redaktør Kåre Valebrokk dømmes til å offentliggjøre i spissen av Dagens Næringsliv følgende sider av Oslo byretts dom 8.6.1995 i sak 92-02771 A71: «Den omstridte artikkel» (side 4-5), «Rettens bemerkninger» (side 35-31 og 38-39, og domsslutningens punkt 1 og 2 i søksmålet fra Henning Holstad.
2. Kåre Valebrokk betaler til Henning Holstad saksomkostninger med kr 12530 - toltvusenfemhundreogtredve - innen 2 - to - uker for forkynnelsen av denne dom.

Det bemerkes at det i domsslutningen er to åpenbare skrivefeil - i tredje linje skal «35» være 25, og i nest siste linje skal «for» være fra.

Dommen er av sjefredaktør Valebrokk i rett tid anket til Borgarting lagmannsrett. Holstad har tatt til motmæle.

Lagmannsretten avsa 20 april 1998 i oppreisningssaken dom med denne domsslutning:

1. Byrettens dom, domsslutningens punkter 4 og 5 stadfestes.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Ankeforhandling i den foreliggende sak ble holdt 15 april 1999. Partene møtte og ga forklaring. Dokumentasjonen fremgår av rettsboken.

Sjefredaktør Valebrokk gjør - kort gjengitt - for lagmannsretten gjeldende:

Dagens Næringsliv har ved to anledninger meddelt leserne resultatet av Holstads søksmål, først 14 juni 1995 etter byrettens dom og deretter 14 juni 1996 etter ankebehandlingen i Høyesterett. Begge ganger har oppsettet vært dekkende og bedre plassert enn det påklagede oppsett. Dette er tilstrekkelig etter straffeloven § 430 a. Subsidiært, dersom det nå er grunnlag for pålegg om ytterligere offentliggjøring, må det være Høyesteretts avgjørelse straffeloven krever inntatt. Denne er iallfall dekkende og slik avfattet at den gir optimal informasjon ut fra fornærmedes behov. Både lovens ordlyd, bestemmelsens motiver og historie og sammenhengen med skadeserstatningsloven § 3-6 tredje ledd gir støtte for den lovforståelse at det er den endelige avgjørelse i saken som kan kreves inntatt, ikke tidligere instansers. Reelle hensyn trekker i samme retning, særlig dette at man da får den riktige avgjørelse offentliggjort. I denne saken har Høyesterett hatt et annet syn på rettsstridsvurderingen enn byretten. Atter subsidiært, dersom det blir tale om å innta domsgrunnene fra førsteinstansen, må det foretas utskilling av avsnitt som fornærmede ikke kan ha krav på å få

offentliggjort, f eks avsnitt som er modifisert ved den endelige avgjørelse eller er uten betydning ut fra fornærmedes legitime behov. Rammen for offentliggjøringen må stå i et visst forhold til det opprinnelige oppsett - både hva angår omfang og plassering.

Det er nedlagt slik påstand:

Kåre Valebrokk frifinnes og tilkjennes sakens omkostninger for Oslo byrett og Borgarting lagmannsrett.

Henning Holstad henholder seg i det vesentlige til byrettens bemerkninger og gjør - likeledes kort gjengitt - for lagmannsretten særlig gjeldende:

Bestemmelsen i straffeloven § 430 a er klar, fornærmede har krav på gjengivelse av førsteinstansens domsgrunner, dvs rettens bemerkninger, i sin helhet - muligens med en viss begrensning for mer betydningsløse avsnitt. Dette må gjelde hva enten anke nektes fremmet eller fører til stadfestelse, og selv om den endelige avgjørelse ikke i alle deler faller sammen med førsteinstansens. Dette følger allerede av bestemmelsens ordlyd - det er førsteinstansens dom som er blitt rettskraftig - men en slik lovforståelse er også nødvendig for å imøtekomme det behov for å avbøte skaden som loven skal vareta. Historisk sett er dette den eneste mulige løsning, idet regelen ble etablert før toinstansordningen. Heller ikke nå overprøver Høyesterett underinstansens vurdering av sannhetsbevisførselen, og det er særlig denne delen av avgjørelsen som er viktig for fornærmede. En omfattende offentliggjøring virker og skal virke som en ekstrastraff overfor injurianten. De oppsett Dagens Næringsliv har bragt etter byrettens og Høyesteretts behandling er ikke dekkende etter strl § 430 a.

Det er nedlagt slik påstand:

1. Oslo byretts dom i sak nr. 97-2902 A/63 stadfestes.
2. Henning Holstad tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten.

Lagmannsretten er kommet til at anken delvis må tas til følge og bemerker:

Høyesteretts frifinnelse 9 desember 1996, Rt-1996-1663, bygger på at trykkeplikten etter strl § 430 a forutsetter en rettskraftig dom. Høyesterett hadde ved kjennelse 28 mai 1996 forkastet anken over byrettens mortifikasjonsavgjørelse. Denne del av saken var således i desember rettskraftig avgjort, men byrettens avgjørelse av oppreisningskravet var under ankebehandling ved lagmannsretten. Det var ikke for Høyesterett reist krav om trykking av mortifikasjonsdelen alene. Høyesterett hadde derfor ikke foranledning til å gå nærmere inn på spørsmålet om trykkeplikten etter mortifikasjonsavgjørelsen. Saken er nå i sin helhet rettskraftig avgjort. Borgarting lagmannsrett avsa 20 april 1998 frifinnende dom i oppreisningssaken. Anke til Høyesterett ble nektet fremmet.

Den ankende parts prinsipale anførsel er at trykkeplikten er etterkommet ved de oppsett Dagens Næringsliv trykket 14 juni 1995 og 14 juni 1996. Det første oppsett har overskriften « Mortifikasjon og frifinnelse » og opplyser at Oslo byrett har tatt til følge tre av fire mortifikasjonskrav. De tre utsagn er gjengitt. Det opplyses at journalist, redaktør og avis er frifunnet for Holstads oppreisningskrav og at saksomkostninger ikke er tilkjent. Oppsettet er inntatt øverst på side 12 i avisen. Det annet oppsett er inntatt på en av sidene 10-12 - i avisens nyhetsdel - nederst over fire spalter med overskriften « DN tapte ankesak i Høyesterett ». Oppsettet gjengir en NTB-melding. Det fremgår at Høyesterett ikke har godtatt avisens anførsler om at Holstad måtte finne seg i avisens oppslag fordi han var aktiv politiker og drev en virksomhet som var kommet i konflikt med skattemyndighetene og også på annen måte hadde eksponert seg. Det er opplyst i meldingen at tre utsagn er kjent døde og maktesløse. Utsagnene er ikke gjengitt. Det fremgår at Høyesterett har fastslått at det ikke er ført sannhetsbevis og at beskyldningene var egnet til å kaste dårlig lys over Holstads hederlighet som forretningsmann. Dagens Næringslivs omkostningsansvar er omtalt.

Lest i sammenheng gir de to oppsett etter lagmannsrettens mening et greit og dekkende bilde av rettsavgjørelsene, og deres omfang og plassering står i et rimelig forhold til det påklagede oppsett.

Det er imidlertid åpenbart at avisens plikter etter strl § 430 a ikke dermed kan anses imøtekommet. Det første oppsett gjengir bare domsslutningen. Det annet gjengir verken domsslutning eller noe om bevisvurderingen i sakens faktiske del. Valebrokk kan således ikke høres med sin prinsipale anførsel.

Subsidiært anfører Valebrokk at et eventuelt trykkingspålegg må rettes mot den endelige avgjørelse i mortifikasjonssaken - Høyesteretts kjennelse av 28 mai 1996. Denne kjennelse avviker etter Valebrokks oppfatning på så vesentlige punkter fra byrettens dom at gjengivelse av byrettens domsgrunner ville gi et misvisende bilde av den endelige domstolsavgjørelse, og dette ville derfor ikke være i samsvar med riktig forståelse av strl § 430 a. Det må generelt legges til grunn at det er den endelige avgjørelse, ikke en underinstansdom som skal offentliggjøres når Høyesterett har behandlet saken. For dette taler lovens ordlyd, bestemmelsens historie og i høy grad reelle hensyn.

Lagmannsretten finner det ikke nødvendig å gå inn på anførselen om konkrete avvik mellom byrettens dom og Høyesteretts kjennelse. Retten finner det heller ikke nødvendig å ta stilling til det generelle spørsmål den ankende part har reist, hvorvidt det i en sak som er behandlet ved flere instanser er underinstansens eller den endelige avgjørelse som kan kreves offentliggjort. Avgjørende er her at en gjengivelse av Høyesteretts kjennelse ikke ville gi et slikt dekkende bilde av domstolsbehandlingen som strl § 430 a krever. Høyesterett har ved sin behandling av mortifikasjonssaker - i motsetning til lagmannsretten - begrenset kompetanse, de påklagede utsagns sannhetsgehalt kan ikke prøves. Det må etter rettens mening være det sentrale krav fra Holstads side at nettopp rettens sannhetsvurdering av de påklagede utsagn blir formidlet. Bare da kan mulig skade bli avbøtt. Etter dette kan heller ikke den subsidiære anførsel føre frem.

Holstad må således gis medhold i at det er byrettsdommen som skal ligge til grunn for offentliggjøringen, men lagmannsretten er ikke enig med Holstad eller byretten i synet på hvor langt denne trykkeplikt går. Det må etter lagmannsrettens mening være tilstrekkelig at byrettens domsgrunner gjengis slik at de mortifiserte utsagn, rettens vurdering av de tilbudte sannhetsbevis og drøftelsen av rettsstridsspørsmålet kommer klart frem. I tillegg må domsslutningen gjengis. Med støtte i Rt-1996-1663, særlig side 1665, finner retten at avsnitt av mer generell, innledende eller sammenbindende karakter må kunne utelates.

Lagmannsretten vil etter dette pålegge sjefredaktøren i tillegg til den aktuelle del av domsslutningen, annet avsnitt pkt 1-5, å trykke følgende avsnitt av byrettens domsgrunner:

Dommen side 25, 7. hele avsnitt med overskrift « Rettens bemerkninger. Foreligger det objektivt sett » med fortsettelse første linje side 26.

Dommen side 26, 4. hele avsnitt « Lest i sammenheng... » med fortsettelse to første linjer på side 27.

Dommen side 27, 2. hele avsnitt med overskrift « De enkelte utsagn » og de to første setninger « Utsagnet ... Det er først og fremst ... ».

Dommen side 28, 2. og 3. hele avsnitt « Retten har funnet at også setningen i post 1.2... Retten har funnet setningen i post 1.3... »

Dommen side 29, 3. hele avsnitt med overskrift « Sannhetsbevis.. » og 4. hele avsnitt med overskrift « Hva er bevist... ».

Dommen side 30, hele siden med fortsettelse første avsnitt på side 31.

Dommen side 38, hele siden fra og med 2. hele avsnitt med overskrift « Mortifikasjon i forhold til Sandvig... »

Dommen side 39, 1., 2. og 3. hele avsnitt frem til « Saksomkostninger ».

Lagmannsretten har ved sin vurdering lagt vekt på å unngå avsnitt som står i motstrid med Høyesteretts kjennelse eller lagmannsrettens dom av 20 april 1998, men bemerker at det vil stå avisen fritt på eget initiativ å gjengi deler også av disse avgjørelser.

Anken har delvis ført frem. Saken er for begge parter dels vunnet dels tapt, og de bør derfor begge bære egne saksomkostninger for byrett og lagmannsrett, jf tvml § 174 og 180 annet ledd.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

1. *Redaktør Kåre Valebrokk dømmes til å offentliggjøre i Dagens Næringsliv følgende avsnitt av Oslo byretts dom 8.6.1995 i sak 92-02771 A71:*

Dommen side 25, 7. hele avsnitt med overskrift « Rettens bemerkninger. Foreligger det objektivt sett » med fortsettelse første linje side 26.

Side 26, 4. hele avsnitt « Lest i sammenheng... » med fortsettelse to første linjer på side 27.

Side 27, 2. hele avsnitt med overskrift « De enkelte utsagn » og de to første setninger « Utsagnet ... Det er først og fremst ... ».

Side 28, 2. og 3. hele avsnitt « Retten har funnet at også setningen i post 1.2... Retten har funnet setningen i post 1.3... »

Side 29, 3. hele avsnitt med overskrift « Sannhetsbevis... » og 4. hele avsnitt med overskrift « Hva er bevist... ».

Side 30, hele siden med fortsettelse første delavsnitt på side 31.

Side 38, hele siden fra og med 2. hele avsnitt med overskrift « Mortifikasjon i forhold til Sandvig... »

Side 39, 1., 2. og 3. hele avsnitt frem til « Saksomkostninger ».

Side 40, domsslutningen, 2. avsnitt « I søksmålet fra Henning Holstad » pkt 1-5.

2. *Hver av partene bærer sine omkostninger for byrett og lagmannsrett.*